KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK


# DE MAASGOUW

**Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.**

PRIJS PER JAARGANG :

Voor Nederland . . . . . 2 gulden.
« België . . . . . 5 franken

Advertentiën: 10 cent per regel.

Dit blad verschijnt 2 maal per maand onder bescherming van het Provinciaal Genootschap voor geschiedenis en oudheidkunde in Limburg.

De nadruk van artikels, buiten toestemming der schrijvers, is verboden.

Abonnementen, brieven en mededeelingen te bezorgen bij de uitgevers Boosten & Stols, Achter 't Vleeschh. 39, Maastricht

Abonnementen worden eveneens ontvangen bij alle postkantoren en boekhandelaren.


## Prioren van het voormalig Kruisheeren-klooster te Maastricht.

*Medegedeeld door Dr P. Doppler.*

Het voormalig klooster der Kruisheeren te Maastricht — in den loop dezer eeuw tot garnizoens bakkerij, kleederen-magazijn en militaire woningen gebruikt en sedert 1 Januari 1896 bestemd voor proefstation eener landbouwschool — had zijn ontstaan te danken aan den godsdienstzin en de vrijgevigheid van een echtpaar dier stad, met name Egidius *de Vleytinghen* alias *de Eldris* en Johanna *Coninx*, die zich later metterwoon in het dorp Gingelom bij S$^t$ Truiden vestigden.

Deze schonken daartoe aan den generaal der Kruisheeren-orde, Hendrik *de Noviomago* (van Nijmegen), die tevens prior van het klooster van Hoei was, 5 belendende huizen met bijbehoorenden tuin te zamen ongeveer 1 bunder, gelegen binnen Maastricht »op die kommen" op grondgebied, *in fundo*, van S$^t$ Servaas-Kapittel en binnen de grenzen *infra terminos*, der parochie van S$^t$ Jan. Daarenboven gaven zij de som van 100 griffoenen om met het bouwen een aanvang te kunnen nemen. De generaal voornoemd nam dit aanbod gretig aan en vroeg onmiddelijk de noodige toestemming daartoe aan bij het Kapittel van S$^t$ Servaas, den pastoor van S$^t$ Jan en den diocesaan Bisschop. De toestemming der beide eersten werd verkregen bij brief van 8 October 1437 van Johannes *de Valle* pastoor van S$^t$ Jan en Johannes *de novolapide* deken van S$^t$ Servaas namens het Kapittel; die van den bisschop van Luik, Jan *van Heynsberch* werd verleend bij brief van 4 Januari 1438 daaraanvolgende. Luidens dezen laatsten brief zou het klooster bestaan uit : »claustrum, dormitorium, ecclesia, campanile, campana, cymeterium, domus, orti" en andere »officina" benoodigd volgens het gebruik en de gewoonte van de Kruisheeren-orde ; verder zoude het klooster bewoond worden door een *decens numerus fratrum*.

Niet onmiddelijk kwam het klooster tot stand, dat evenwel in den loop der tijden vergroot en uitgebreid werd. Ten tijde van prior Jan Proenen, was de oppervlakte der 5 bovengemelde huizen met den tuin ingenomen door de brouwerij, de bakkerij en de stallingen. De leden van het klooster deelden gedurende bijna 3 ½ eeuw, lief en leed met de ingezetenen van Maastricht, totdat zij getroffen werden door de wet van 15 Fructidor an IV (1 Sept. 1796), waarbij de Fransche Republikeinen de kloosterorden opheven. Toen waren er 8 paters en 2 leekebroeders.

Wij geven hier de lijst van al de prioren van het klooster. Hunne namen met opgave van eenige jaargetallen vonden wij in de origineele bescheiden van dat, welke wij onlangs onder handen hadden ; wij vulden ze aan met behulp der registers van inkomsten en uitgaven van procuratoren van het klooster, terwijl wij de bijzonderheden der acht eerste prioren ontleenden aan een kroniekje van den prior Jan *Proenen*, dat opgeteekend staat in zijn stipaal begonnen in 1528. Dit kroniekje dat hij volgens zijne eigene mededeeling, samenstelde met behulp van het *liber anniversariorum antiquior*, aangelegd door den prior Willem *Horst*, en van andere origineele bescheiden en registers, bevat in korte woorden het ontstaan van het klooster, de beide voormelde brieven van het Kapittel van S$^t$ Servaas en van den Bisschop van Luik, alsmede de namen der acht eerste prioren waarbij bijzonderheden over hen en het klooster.

---

Michael *van Testelt* (van Thestel) was de eerste prior van het klooster ; zijn eerste medehelpers waren : Servatius *van Hasselt*, Martinus *van Leyden*, Hendrik *van Alost*; deze laatste ging later naar het klooster te Aken; als prior vinden wij Michael nog vermeld in 1453.

Johannes *Clocker*, geboren te Aken, trad aldaar in het klooster zijner orde; hij werd prior te Maastricht; deze waardigheid legde hij na eenige jaren neder, vestigde zich daarna wederom in het klooster te Aken, alwaar hij nog lange jaren supprior was; wanneer hij het ambt van prior te Maastricht nederlegde vonden wij niet.

Willem *van Horst*, was vóór zijne benoeming tot prior te Maastricht, in die hoedanigheid te Venlo; voor de eerste maal dat wij hem als prior van Maastricht vermeld vinden, is in 1463 en de laatste maal in eene akte van 1469; hij bekleedde die waardigheid evenwel gedurende 14 jaren en werd opgevolgd door Hendrik van Keulen; hij stierf in het klooster zijner orde te Maeseyck.

Hendrik *de Colonia* (van Keulen), werd op den feestdag van den H. Valentinus martelaar (14 Februari) 1476 tot prior gekozen. Te voren was hij in het klooster te St. Agatha geweest. In 1480 bouwde hij eene nieuwe sacristie en kapittelzaal in het huis te Maastricht, doch datzelfde jaar werd de toren en de voorgel der kerk door den bliksem getroffen en deerlijk gehavend; dit viel voor op het feest der H. Maria Magdalena (12 Juli); de toren die tamelijk hoog schijnt geweest te zijn, werd later door een kleine vervangen. Hendrik overleed in 1483 in het klooster te Maeseyck.

Walter } Pistoris(?) { *van Herenthals* werd gekozen op het laatst waarschijnlijk van 1483, althans vinden wij hem in het begin van 1484 als prior vermeld; te voren was hij in het klooster te Maastricht; de waardigheid van prior bekleedde hij 34 jaar, en hij vierde ook zijn gouden jubelfeest als lid der orde. Hij was van welgezeten ouders en door zijn patrimonium uit de erfenis van zijn broeder Johannes werd veel bijgedragen tot de uitbreiding van het klooster en de versiering der kerk. Walter overleed in 1517 en werd begraven in de kerk aan den ingang van het priesterkoor.

Mathias *Mijnnekom de oude*, geboren te Wyck, werd de opvolger van den voorgaande. Als prior vinden wij hem nog vermeld in 1527; kort daarop legde hij die waardigheid neder, en werd toen supprior.

Ludolphus *van Sant de Leuwis* was geboren in die plaats gelegen in Gelderland, distrikt Nijmegen; hij werd in 1527 tot prior gekozen, en bleef dit slechts een jaar; hij overleed reeds 15 October 1528.

Johannes *Proenen*, van Maastricht, was zoon van Arnold *Proenen*, waard van het logement „de roos", dat in de Groote Staat nabij het gemeente-huis gelegen was. Den 21 October 1528 werd hij tot prior gekozen en overleed 25 September 1543; hij schreef eene kroniek van zijn klooster over de jaren 1434—1543.

Petrus *Plas*, overleed een paar maanden na zijne keuze, den 16 December 1543. Hij stierf in het klooster te Namen.

Arnold *Millen van Hasselt*, werd gekozen in Januari 1544 en overleed in October 1553; hij werd opgevolgd door:

Servatius *Heynsberch* van Maastricht, zoon van Jan *Heynsberch* en Dyna . . . . . ; vóór zijne keuze tot prior was hij reeds ruim 25 jaar procurator van het klooster geweest. Wegens zijn gevorderden leeftijd verzocht hij in 1556 om van de prior's waardigheid ontslagen te worden; doch dit werd hem niet toegestaan, althans vinden wij hem nog als zoodanig vermeld in 1558.

Johannes *Leuwis*, vinden wij vermeld in de jaren 1572—1575.

Hubertus *van Stavelot (Stabulensis)*; den 28 September 1581 werd hij door den generaal van het orde Guilielmus *Heynsberch* en Johannes *Brce* prior te Luik, tot prior en procurator aangesteld van het huis te Maastricht, dat geheel *desolata* was. In het rentenregister van af 1578 staat op het jaar 1580 vermeld, dat in den loop daarvan al de leden van het klooster aan de pest gestorven waren, tengevolge van de belegering en de inname der stad door de Spaanjaarden den 9 Juni 1579; slechts één ontkwam aan den dood, Jan *van Randenrade*, die evenwel ook zwaar ziek was geweest. Deze werd 28 Juni 1580 tot procurator benoemd. Hubertus voornoemd overleed in 1583.

Johannes *Leuwensis* (van Leuwen); hij komt voor in de jaren 1587—96.

Johannes Laurentius *van Erp* vinden wij vermeld als prior in 1606, in welk jaar hij waarschijnlijk gekozen werd; te voren was hij procurator en komt als zoodanig voor van 1596—1606.

Franciscus *Borset*, vermeld als prior in 1611, vertoefde te voren in het klooster van Hoei; als prior staat hij nog vermeld in 1618.

Martinus *Pauli a Wesio*, komt voor als prior sedert 1619. In 1629 werd hij door de troepen der Staten Generaal gevangen genomen en te Emmerik in hechtenis gehouden. Tegen eenen overeengekomen losprijs, kon hij vrijgekocht worden. Ten einde deze som bij elkander te krijgen, stond de generaal der orde, aan den prior van Luik bij brief van 24 Januari 1624 toe om de benoodigde gelden op te nemen ten laste van het klooster van Maastricht; na zijne in vrijheidstelling kwam Martinus wederom aan het hoofd van zijn klooster. Hij overleed in 1645, na kort te voren die waardigheid te hebben neerlegd.

Arnoldus *Bruyard*, werd gekozen den 27 April 1665 en werd opgevolgd door:

Theodorus *Godding*, die den 14 October van 1665 gekozen werd. Hij was tevens procurator; wegens zijne hooge jaren legde hij den 6 Mei 1679 het prioraat neder.

Johannes Baptista *Meyers*, werd in voornoemd jaar gekozen.

Laurentius *van der Haegen*, komt als prior voor in akten van af Januari 1682. Den 6 Januari 1686 doopte hij, met toestemming van den Wij-bisschop van Luik een torenklokje voor de kapel van de Armen tafel van den H. Geest te Maastricht; het laatst vinden wij hem vermeld in Mei 1710.

Leonardus *Godding*, voor het eerst als prior vermeld in Mei 1715, vinden wij van af 1685—1712 met den titel van procurator; het laatste jaar zijner vermelding als prior is 1721.

Guilielmus *Cruts*, vermeld als prior van 1724—1742.

Michael *Jorissen*, is prior geweest van 1744 tot in het begin van 1766, althans in de maand Mei van dat jaar komt als prior voor:

W. *Jacobs*; deze bleef zulks tot October 1777 en werd opgevolgd door den laatsten prior:

Josephus *Leurs*, deze was getuige van de opheffing en vernietiging van zijn klooster ingevolge de hierboven aangehaalde wet der Fransche Republikeinen.

## Gulden spreuken.

Op het eerste folio van het 2e deel der notulen van den Raad van Maastricht, loopende over de jaren 1586—1595, lezen wij de volgende gulden spreuken:

Regna cadunt luxu, surgunt virtutibus urbes.

Publica res crescit pace, furore perit.

## Magistraatspersonen en onderwijzers te Gennep.

*Medegedeeld door A. J. Flament.*

Uit de Kämmerey-Rechnung der Stadt Gennep pro Trinit. 1794/95 door den Stadts-camerarius Johan Gottfr. *Schwencke* blijkt, dat gedurende dien tijd te Gennep burgemeester was *Felterhoff*, schepen en camerarius *Schwencke* voornoemd, dat er nog een schepen was met name *Friederichs* die ook *Dichmeister* was, dat er een Latijnsche rector was met name *Böhm* en een Duitsche schoolmeester met name *König*.

## Bijdrage tot de geschiedenis der Graven van Kessel.

*Medegedeeld door Ed. Rosenkrantz.*

(Vervolg)

*Datum Nymegen* den 10 Januari 1269. Graaf Otto II *van Gelder*, koopt van de Duitsche-Orde Balie te Koblentz, (1) den hof in Dieteren in het bisdom Utrecht, (2) *curtim in Dyderen Traiectensis dyocesis*, onder voorwaarden o. a., dat de Duitsche Orde in het bezit zal blijven van het patronaat der Parochiekerk in Dieteren, met de cijnslieden welke tot deze kerk behooren, en dat de koopprijs, binnen twee jaren voldaan worde. (Lacomblet II n° 596). (3)

Gerhard I, graaf *van Wassenberg* en *Gelder* en zijn broeder Hendrik verschijnen in eene oorkonde van 1096: *Gerardus Comes de Gelre et frater ejus Henricus* (Wurdtwein, *Nov. subs. dipl.* X. 7.); Gerhard I en zijn zoon Gerhard II in 1112: *Comes Gerhardus et filius ejus Gerhardus* (Lacomblet II n° 274); verder, bij akte van 5 April 1118 zegt Frederik I, aartsbisschop van Keulen, vaarwel aan de tienden van het broek behoorende bij den hof Straelen (bij Venloo), dat de Abt, Cuno van Siegburg, tot bouwland wil maken, en doet de mededeeling dat graaf Gerhard *van Gelder* en diens broeder Hendrik, dit broek uit hunne voogdij ontslaan. Bij de getuigen worden genoemd: *Comes Gerhardus et frater ejus Heinricus, Comes Adolfus de Monte. Comes Gerhardus de Juliaco. Gerhardus junior filius Gerhardi. Gerhardus de Caesle. Arnulfus de Odenkirchen et plures alii.* (van Spaen, II n° 18, Lacomblet, I n° 287).

In een akte van dienzelfden Aartsbisschop van gemeld jaar verschijnen als getuigen: *Adolphus Comes de Monte. Gerardus Comes de Wassenberg et filius ejus Gerardus. Goswinus de Hennesberg* (Heinsberg) *et frater ejus Gerardus. Gerardus de Wyckerode*, etc. (Lacomblet I n° 288)

1118, 30 September. Gerhard II graaf van Wassenberg en Gelder sticht, tot lafenis zijner ziel en van die zijns vaders en van zijne voorouders, eene stiftkerk te Wassenberg, waarover hij zich en zijnen opvolgers als heeren van Wassenberg, wie die ook zijn mogen, de voogdij voorbehoudt. Getuigen, zijn: *Liberi homines: Engelbertus*

(1) De St. Katharina-commanderie stond onder de Balie van Koblentz.

(2) Dit zal met Susteren samenhangen, want den 2 Maart 714 schonk Pippijn van Herstal, de Abdij Susteren aan den H. Willibrord, bisschop van Utrecht; het bisdom Utrecht strekte zich voorheen ver uit, St. Odiliënberg aan de Roer, behoorde ook daartoe.

(3) Lacomblet bemerkt hierbij, dat vermoedelijk toen deze koop niet voltrokken is wegens het overlijden van graaf Otto II, maar kort daarop (dit gebeurde echter eerst den 10 Januari 1271); verder verhaalt hij, dat de St. Katharina-commanderie te Keulen, dezen hof tot 1420 bezeten heeft, en hem toen in plaats van betaling, aan de Balie Aldenbiesen afstoad.

*de Bugenheim. Reinardus de Stalburg. Gerardus de Berge. Goswinus de Sustris. Heribertus filius Heriberti de Melin.* (Lacomblet I n° 289).

Graaf Hendrik I *van Kessel*, had met Godfried V hertog *van Neder-Lotharingen*, graaf Hendrik I *van Limburg*, graaf Dirk I *van Are*, graaf Hendrik *van Zutphen* enz. partij gekozen voor den aartsbisschop Frederik I van Keulen, tegen keizer Hendrik V; in October 1114 kwam het bij Andernach aan den Rijn tusschen beide vijandelijke legers tot eenen veldslag, waarin de partij van den Aartsbisschop zegevierde; graaf Hendrik I *van Kessel* vond er den dood; hij geraakte door fout of verraad, onder de paarden van zijn eigen volk, en werd dood getrapt; zijn lijk werd naar Keulen gebracht, en aldaar naast de Domkerk met groote plechtigheid ter aarde besteld. (Ennen, *Geschiedenis der stad Keulen*, III 368, Pertz, *Mon. Germ.* ss. XVII. 750. Boehmer, *Fontes* III 416). Van Spaen, die deel II blz. 115 ook mededeelt, dat graaf Hendrik *van Kessel* bij Andernach in 1114 dood gebleven is, maakt de veronderstelling, zooals reeds hier voor is bemerkt, dat hij dezelfde is als graaf Hendrik *van Kriekenbeek* en de broeder van graaf Gerhard I *van Gelder* en *Wassenberg*, daarom plaatst hij deze twee broeders, in zijne geslachtlijst der graven van Gelre (II na blz. 279) als volgt:

Gerhard I 1085—1117 Hendrik graaf van Kessel en Kriekenqeek 1096—1114

en verder tot zonen van Gerhard I:

Gerhard II, 1118 Ob. 1131. Hendrik 1117—1118.

Hier veronderstelt van Spaen, dat graaf Gerhard I in het jaar 1117, en diens broeder Hendrik graaf van Kessel in 1114 overleden is; voor den eerst genoemde, beroept hij zich op Kremer, *Acad. Beyträge* III p. 31, en bemerkt in zijn deel II blz. 110 en 111 dat Kremer heeft: *1117 indictie XI*; bij het jaar 1117 behoort eigenlijk indictie X, maar dewijl die met den 24 September haar aanvang neemt, en met het jaartal vooruitloopt, was de Indictie na dien dag de elfde, want te Keulen volgde men de Keizerlijke Indictiën; dus na den 24 September 1117 leefde Gerhard I nog, en daar zijn zoon (Gerhard II) als graaf den 5 April 1118 voorkomt, moet zijn dood tusschen die twee tijdperken voorgevallen zijn. Zoover van Spaen.

Bij Kremer evenwel, moet het jaartal 1117 abuis zijn, want Lacomblet heeft, zooals reeds boven vermeld is onder I n° 288, dezelfde oorkonde in welke: *Gerardus Comes de Wassenberg et filius ejus Gerardus* als getuigen voorkomen, met het jaartal 1118 en de daartoe behoorende elfde Indictie: *anno domin. incarnationis MCXVIII indictione XI.* Over die oorkonde van den 5 April 1118 (reeds boven gemeld, van Spaen II n° 18 en Lacomblet I n° 287) bemerkt van Spaen verder niets; in deze komen voor: Comes Gerhardus et frater ejus Heinricus, als voogden te Straelen, welke Voogdij zij van de Abdij Siegburg te leen hadden: verder staan deze twee broeders aan het hoofd der getuigen: *Comes Gerhardus et frater ejus Heinricus.* Comes Adolfus de Monte. Comes Adolfus de Saphenberg. Comes Gerhardus de Juliaco. *Gerhardus junior filius Gerhardi.* Gerhardus de Caesle. Arnulfus de Odenkirchen, etc., dan volgen de Keulsche Ministerialen.

Opmerkelijk is dat onder deze getuigen *Gerhardus junior filius Gerhardi*, onmiddelijk na Comes Gerhardus de Juliaco genoemd wordt; Lacomblet heeft in zijn personenregister, dezen Gerhardus junior filius Gerhardi, als zoon van Gerhard graaf van Gulik met het jaartal 1118 opgenomen; maar ware hij hier als zoodanig bedoeld, dan had volgens het gebruik moeten staan: Comes Gerhardus de Juliaco. *Gerhardus filius ejus* of: et *filius ejus Gerhardus*, zooals het geval is in deze beide oorkonden: 1126, Gerardus comes de Juleche *et filius ejus Gerardus*, 1127, Gerardus comes de Juleche *et filius ejus Gerardus* (Lacomblet I n° 301, 302); bij gevolg is het te veronderstellen dat *Gerhardus junior*, de zoon is van den vooraf tweemaal genoemde Comes Gerhardus, die *Gerhard I graaf van Gelder en Wassenberg* is; deze twee oorkonden (Lacomblet I n° 287 en 288) van het jaar 1118, vullen elkander aan en wij zien daaruit dat graaf Gerhard I toen nog leefde en ook zijn broeder Hendrik, en dat deze daarom *graaf Hendrik van Kessel* niet kan zijn, die reeds in 1114 gesneuveld was.

*(Wordt vervolgd).*


## ADVERTENTIES.

Bij den uitgever van dit blad zijn de volgende werken voorhanden:

A. J. Flament, *Chroniek van de Heerlijkheid Weert*, getrokken uit de stadsrekeningen, charters en andere oorspronkelijke bescheiden. Maastricht. »Le Courrier de la Meuse", 1892, fl. 1.—

Dr P. Doppler, *Journal du Chanoine et Camérier René Joseph de Meer, J. U. L.*, député de St. Servais à Maestricht au traité de Nimègue en 1678. Maestricht, »Le Courrier de la Meuse", 1890. fl. 0.25.

Dr P. Doppler, *Drie verhandelingen van Willem Fexhius*, deken van het voormalig kapittel van St. Servatius, te Maastricht, over den bisschopszetel, alsmede de oudheid en den oorsprong der St. Servatius Kerk dier stad, uitgegeven met eene inleiding en aanteekeningen. Maastricht, „Le Courrier de la Meuse," 1892. 8o fl. 0.80.


Gedrukt bij Boosten & Stols, Maastricht.